

Władysław SUŁOWICZ¹
Igor GOŚCIŃSKI²
Adam WIERNIKOWSKI²

Działalność wydawnicza Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego

Editorial activity of the Cracow Physicians Society

¹Katedra i Klinika Nefrologii UJ CM
Kierownik:
Prof. dr hab. Władysław Sułowicz

²Towarzystwo Lekarskie Krakowskie
Prezes:
Prof. dr hab. Igor Gościński

Dodatkowe słowa kluczowe:
Towarzystwo Lekarskie Krakowskie
aktywność wydawnicza

Additional key words:
Cracow Physicians Society
editorial activity

Lekarze krakowscy do 1866 r. działali w ramach C.K. Towarzystwa Naukowego Krakowskiego powstałego w 1815 r., w Oddziale (sekcji) Nauk Przyrodniczych i Lekarskich, odbywając posiedzenia w siedzibie Towarzystwa, mieszczącego się w Krakowie przy ul. Sławkowskiej. Prace swe wygłaszali na posiedzeniach wspólnych całego Towarzystwa i publikowali je w poszczególnych „Rocznikach Towarzystwa Naukowego z Uniwersytetem Krakowskim połączonych”, „Rocznikach Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim” (lata 1838-1845) i „Pamiętnikach Farmaceutycznych Krakowskich” (1834-1836) [1].

Potrzeba informacji medycznej w języku polskim spowodowała, że z inicjatywy prof. Józefa Dietla i prof. Antoniego Bryka, przy współudziale prof. Józefa Majera i prof. Fryderyka Skobla, oraz doktorów Ettingera i Zieleniewskiego rozpoczęto wydawanie od kwietnia 1862 r. tygodnika pt. „Przegląd Lekarski”, na którego łamach umieszczano obok prac naukowych, bardzo szeroki zakres informacji o leczeniu, posiedzeniach naukowych, danych o charakterze sanitarnym i epidemiologicznym, danych odzwierciedlających życie naukowe, zawodowe i towarzyskie oraz propagowano potrzebę powołania stowarzyszenia ściśle lekarskiego [2].

Od początku wydawania Przeglądu, napotymano na szereg trudności, które zmniejszyły się gdy w 1866 r. powstało Towarzystwo Lekarskie Krakowskie (TLK), którego organem stał się Przegląd Lekarski.

Burzliwa historia Polski dwudziestego wieku spowodowała zahamowanie organizacyjnej i wydawniczej działalności w okresie II Wojny Światowej. Po zakończeniu wojny w 1945 roku czasopismo (dwutygodnik) było wydawane jako organ Krakowskiego Towarzystwa Lekarskiego, Izby Lekarskiej w Krakowie, Związku Zawodowego Lekarzy R.P. i Wojewódzkiego Urzędu Zdrowia w Krakowie. Redaktorem naczelnym Przeglądu Lekarskiego zaraz po wojnie był dr Jan Hozer a od 1946 do 1971 roku prof. Bronisław Giedosz.

W 1953 roku Towarzystwo Lekarskie Krakowskie zostało Oddziałem Polskiego Towarzystwa Lekarskiego zachowując pełną autonomię działania, w tym i wydawniczą. W kolejnych latach gdy redaktorem naczelnym czasopisma był prof. Leon Cholewa (1972-1984) a następnie prof. Jan Sznajd (1985-90) redakcja czasopisma mieściła się w Krakowie a wydawcą był PZWL. W 1990 roku PZWL ze względu na deficyt finansowy przy edycji czasopisma odmówił dalszego wydawania Przeglądu Lekarskiego

i w latach 1991-1993 wydawcą Przeglądu była Fundacja Lekarzy Polskich „Pro Medica” działająca przy Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, która dokonała rejestracji czasopisma w Warszawie ale nadal redakcja mieściła się w Krakowie a Przegląd Lekarski pozostał organem Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego. Ze względu na deficyt finansowy i wielomiesięczne opóźnienia w edycji dzięki staraniom redaktora naczelnego prof. Zygmunta Hanickiego (1990-1995) i wsparciu Prezesa Polskiego Towarzystwa Lekarskiego prof. Jerzego Woy-Wojciechowskiego Fundacja zrzekła się dalszego wydawania Przeglądu Lekarskiego i przekazała jego edycję do Krakowa. Nowym wydawcą Przeglądu Lekarskiego została Fundacja Diagnostyki Laboratoryjnej w Krakowie, która była odpowiedzialna za edycję czasopisma przez kolejne 2 lata (1994-1995). Ponieważ wydawanie Przeglądu Lekarskiego przynosiło również tej Fundacji straty, Zarząd Oddziału Krakowskiego PTL pod przewodnictwem Prof. Marka Sycha w dniu 20 grudnia 1995 roku podjął decyzję o powołaniu autonomicznego Wydawnictwa Przegląd Lekarski [3], które do chwili obecnej wydaje Przegląd Lekarski, jako organ Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego, utrzymując ścisłą współpracę z Zarządem TLK.

Wydawnictwo Przegląd Lekarski dba o wysoki poziom zamieszczanych, recenzowanych prac naukowych oryginalnych, poglądowych i kazuistycznych, oraz historycznych i innych. Czasopismo jest objęte indeksowaniem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego indeksem Copernicus oraz znajduje się w bazie Polskiej Bibliografii Lekarskiej oraz Index Medicus/Medline.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że Towarzystwo Lekarskie Krakowskie w oparciu o Przegląd Lekarski podjęło inicjatywę dokumentowania zbrodni ludobójstwa i Holokaustu oraz utrwalania pamięci o tych zbrodniach [4]. Rozpoczęli tę pracę prof. Józef Bogusz (1904-1993), najdłużej działający, bo od 1959 do 1993 r., prezes Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego – lekarz chirurg, Żyd, który przetrwał okupację na aryjskich papierach i który walczył w formacjach wojskowych w czasie II wojny światowej i w Powstaniu Warszawskim [5]; prof. Antoni Kępiński (1918-1972) – lekarz psychiatra, biorący udział w wojnie, internowany w obozie Miranda de Ebro w Hiszpanii, gdzie doznał wielu traumatycznych doznań fizycznych i psychicznych; dr med. Stanisław Kłodziński (1918-1990), ftzyjatra, więzień obozu Auschwitz-Birkenau i Mauthausen, zaangażowany w ruch oporu

Adres do korespondencji:
Prof. dr hab. Władysław Sułowicz
ul. Kopernika 15
31-334 Kraków

i pomoc medyczną współwięźniom, oraz mgr Jan Masłowski (1931), filolog polski. Skoncentrowali się na dokumentacji zbrodni nazistowskich, redagując, tzw. „Zeszyty Oświęcimskie” Przeglądu Lekarskiego, które dwukrotnie nominowane były do pokojowej nagrody Nobla (1992, 1995). Numery „Przegląd Lekarski-Oświęcim”, były wydawane od 1961 do 1991 r. (w styczniu, w rocznicę wyzwolenia Obozu Auschwitz-Birkenau), tj. przez 31 lat, obejmowały łącznie 7200 stron A4 i zawierały ponad 1000 artykułów przygotowanych przez 477 autorów. Tematykę zeszytów podzielono na 21 działów z których najważniejsze to: Zagadnienia polityczne, lekarsko-prawne i filozoficzno-etyczne oraz system eksterminacji; Wyniki badań byłych więźniów; Głód; Zbrodnicze eksperymenty; Represje wobec inteligentów; Martyrologia dzieci; Martyrologia Żydów; Zagadnienia odszkodowań i orzecznictwo (KZ syndrom); Biografie i sprawozdania.

Prace redakcyjne i wydawnicze kontynuowali prezesi TLK, szczególnie prof. Igor Gościński, oraz wiceprezesi: prof. Aleksander B. Skotnicki i prof. Jan Z. Ryn.

Prof. Aleksander B. Skotnicki, internista-hematolog i transplantolog kliniczny, prowadzi na szeroką skalę działalność społeczną, w ramach TLK i samodzielnie, mającą na celu przedstawianie okupacji hitlerowskiej, zagłady Żydów przeprowadzanej w ramach zaplanowanej eksterminacji narodu żydowskiego, przypominania o zbrodniczych eksperymentach medycznych przeprowadzanych przez niemieckich lekarzy na więźniach, a również przedstawia sztukę tworzoną przez więźniów (M. Kościelniak, J. Tollik, J. Bau) i przypomina sylwetkę „Sprawiedliwego wśród Narodów Świata” – Niemca Oskara Schindlera („Oskar Schindler w oczach uratowanych przez siebie krakowskich Żydów”, książka była przetłumaczona na język angielski i niemiecki).

Prof. Zdzisław Jan Ryn, psychiatra, były ambasador w Chile, Peru i Argentynie, podróżnik, eksplorator gór Ameryki Południowej i Wyspy Wielkanocnej (Rapa Nui), propagator polskości w Chile i Peru, szczególnie postaci Ignacego Domeyki, część działalności naukowej poświęcił utrwalaniu spuścizny po prof. Antonim Kępińskim i dokumentacji różnych aspektów pobytu w obozach koncentracyjnych, szczególnie psychiatrycznych i eksperymentów medycznych. W swej działalności koncentruje się głównie na redagowaniu wydawnictw książkowych [6], które przy finansowym wsparciu TLK we współpracy z prof. Władysławem Sułowiczem – redaktorem naczelnym Przeglądu Lekarskiego kontynuuje działalność wydawniczą [7]. Tu należy podkreślić, że kolejni redaktorzy Przeglądu Lekarskiego byli członkami TLK (Tab. I).

TLK utrwała i propaguje materiały zawarte w Przeglądzie Lekarskim-Oświęcim w postaci wydawnictw książkowych w języku polskim, niemieckim, angielskim i japońskim [8,9]. Dystrybucja tych wydawnictw przeprowadzana jest przez Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau i TLK, a ponadto propaguje się je wśród studentów Wydziału Lekarskiego, szczególnie obcokrajowców.

Prof. Igor Gościński, od 2003 r. prezes TLK, organizuje i współorganizuje szereg po-

siedzeń Towarzystwa, najczęściej we współpracy ze specjalistycznymi towarzystwami, poświęconych zasłużonym lekarzom, którzy podobnie do prof. Bogusza dokumentowali i utrwalali pamięć o zbrodniach hitlerowskich w obozach zagłady (Auschwitz-Birkenau, Kraków - Płaszów), czasie zagłady narodu polskiego i Holokaustu. Prof. Józefowi Boguszowi poświęcono wystawę „Profesor Józef Bogusz lekarz humanista” (2004) i okolicznościowe wydawnictwo [10].

Pod redakcją prof. Gościńskiego i prof. Skotnickiego, przy współpracy mgr Haliny Baszak-Jarosiński i dr Adama Wiernikowskiego, wydano w 140 rocznicę TLK Księgę Jubileuszową [11]. Rocznicom poświęcone były również, nie tak obszerne i bogate treściowo, okolicznościowe wydawnictwa poświęcone historii i działalności TLK - w setną rocznicę autorstwa prof. Józefa Bogusza i prof. Kazimierza Lejmana [12], w 1975 r. w trzydziestelecie PRL autorstwa prof. Józefa Bogusza, dr med. Mariana Ciećkiewicza, dr Andrzeja Hydzika, prof. Kazimierza Lejmana i dr Zdzisława Wójcika [13] oraz w 135-lecie rocznicę TLK (1866-2001) upamiętnioną suplementem nr 6/2001 Przeglądu Lekarskiego i publikacją wydaną w 2003 r. z artykułami prof. Marii Rybakowej – prezes TLK, Zdzisława Gajdy, Mariana Czepko i Andrzeja Sródko.

Inne okolicznościowe publikacje to wydawnictwa poświęcone zasłużonym dla TLK i medycyny Jubilatom jak prof. Henryk Gaertner [14].

Z inspiracji prof. Igora Gościńskiego odbyło się zebranie poświęcone „Solidarności” Krakowskiej Służby Zdrowia, którego pokłosiem były wspomnienia uczestników opublikowane w 2006 r. [15].

Wobec faktu, że wpływy z prenumerat i reklam nie są w stanie utrzymać zasłużonego dla polskiej medycyny czasopisma Wydawnictwo Przegląd Lekarski poszerza ofertę wydawniczą o takie pozycje w języku angielskim jak: „English for Medical Students and Doctors cz. I”, „English for Medical Students and Doctors cz. II”, „English in Dentistry”, „English for Nurses”, „English for Students of Pharmacy and Pharmacists”. Autorem podręczników do nauki języka angielskiego jest uznany specjalista z zakresu języka angielskiego dr hab. Ewa Donesch-Jeżo. Wydano także takie pozycje książkowe jak: „Podręcznik onkologii klinicznej” pod redakcją prof. dr hab. med. Janusza Pawłegi, „Nowe poglądy na cukrzycę i jej leczenie” pod redakcją prof. dr hab. med. Jacka Sieradzkiego oraz „Wybrane zagadnienia intensywnego nadzoru położniczego” pod redakcją dr med. Józefa Kalitę.

Tabela I.

Redaktorzy Przeglądu Lekarskiego od 1945 r.
Editors-in-Chief of Przegląd Lekarski since 1945.

1945	Dr med. Jan Hozer
1946 – 1971	Prof. dr hab. Bronisław Giedosz
1972 – 1984	Prof. dr hab. Leon Cholewa
1985 – 1990	Prof. dr hab. Jan Sznajd
1990 – 1995	Prof. dr hab. Zygmunt Hanicki
1995 – nadal	Prof. dr hab. Władysław Sułowicz

W 2005 roku ukazało się I wydanie Auschwitz Survivors. Clinical-psychiatric studies. From “Medical Review- Auschwitz” pod redakcją prof. dr hab. med. Zdzisława Ryna [7] a w 2013 roku II poszerzone i zmienione wydanie Auschwitz Survivors Clinical-psychiatric studies. From “Medical Review- Auschwitz” pod redakcją: prof. dr hab. med. Zdzisława Ryna i prof. dr hab. med. Władysława Sułowicza [8]. Z myślą o studentach zagranicznych studiujących w Krakowie w 2013 roku wydano w języku angielskim „Medicine Behind the Barbel Wire of the German Concentration Camp” pod redakcją: prof. dr hab. Med. Zdzisława Ryna i prof. dr hab. med. Władysława Sułowicza [16].

Ciekawą inicjatywą wydawniczą była edycja monograficznych numerów Przeglądu Lekarskiego poświęconych problematyce chirurgii, nefrologii, otolaryngologii, kardiologii, neurologii dziecięcej i toksykologii oraz poświęconych kolejnym rocznicom Polskiego Towarzystwa Lekarskiego.

Od 1999-2008 roku wydawano suplementy Przeglądu Lekarskiego z wybranymi pracami i streszczeniami referatów wygłoszonych na Ogólnopolskich Konferencjach Studenckiego Towarzystwa Naukowego Uczelni Medycznych a od 2009 roku anglojęzycznych suplementów zawierających streszczenia referatów prezentowanych podczas Międzynarodowych Konferencji Naukowych Studentów Uczelni Medycznych. Dla wielu uczestników tych konferencji opublikowane streszczenia stanowią początek ich dalszej drogi naukowej.

Piśmiennictwo:

1. Schmidt-Pospuła M: Przegląd Lekarski- historia powstania i początek istnienia. W: Księga Jubileuszowa Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego. Krakowska Szkoła Wyższa im. A. Frycza-Modrzewskiego, Kraków 2006: 31-41.
2. 135 lat Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego. Wyd. TLK, Kraków 2003: 1-48.
3. Protokół posiedzenia Zarządu Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego z dnia 20 grudnia 1995 r.
4. Gościński I, Skotnicki AB, Sułowicz W, Wiernikowski A: Działalność Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego w zakresie dokumentacji i systematycznego utrwalania pamięci o zbrodniach ludobójstwa w czasie II wojny światowej. Przegl Lek. 2013; 70: 227-228.
5. Profesor Józef Bogusz – lekarz humanista. Katalog wystawy. Wyd TLK, Kraków 2004: 1- 24.
6. Ryn ZJ. (red.): Auschwitz Survivors. Clinical-psychiatric studies. From “Medical Review- Auschwitz”. Wyd Przegl Lek. Edition 1, Kraków 2005: 1-352.
7. Ryn ZJ, Sułowicz W. (red.): Auschwitz Survivors. Clinical-psychiatric studies. From “Medical Review- Auschwitz”. Wyd Przegl Lek. Edition 2. Kraków 2013: 1-374.
8. August J. (red): Die Auschwitz-Heft. Texte der polnischen Zeitschrift “Przegląd Lekarski” über

historische, psychische und medizinische Aspekte des Lebens und Sterbens in Auschwitz. Band 1&2. Beltz Verlag, Weinheim und Basel 1987.

9. **Bogusz J, Kłodziński S, Kępiński A, Bożek P:** Auschwitz. Nippon Iji Shinposha. Jap Med J. 1982.
10. **Wiernikowski A:** Prof. dr hab. med. Józef Bogusz w 20 rocznicę śmierci (1904-1993). Galic Gaz Lek. 2013; 134: 84-85.

11. **Gościński I, Skotnicki AB (red.):** Towarzystwo Lekarskie Krakowskie. Księga Jubileuszowa. KSW im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2006: 1- 148.

12. **Bogusz J, Lejman K:** W setną rocznicę Towarzystwa Lekarskiego (1866-1966). Krakowski Oddz. PTL, Kraków 1966: 1- 26.

13. **Bogusz J, Ciećkiewicz M, Hydzik A, Lejman K, Wójcik Z:** Krakowskie Towarzystwo Lekarskie w trzydziestolecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Krakowski Oddz. PTL, Kraków 1975: 1-40.

14. **Gościński I, Wiernikowski A, Jochymek-Krause B. (red.):** Kronika Jubileuszu 90-lecia Profesora Henryka Gaertnera. TLK, Kraków 2013.